

Nr 10.

Av herr Svensson i Alingsås m. fl., *angående utredning av frågan om statens övertagande av sjöfartsanstalterna å Vänerne, m. m.*

Sedan gammalt handhaves säkerhetsanstalterna för sjöfarten av staten. I dessa säkerhetsanstalter ingår även lotsväsendet. Utmed hela vår långsträckta kust är det staten som svarar för fyr- och lotsväsendet, för utprickning av farleder, för sjömätning m. m.

Från denna allmänna princip göres endast ett undantag. Detta undantag gäller sjön Vänerne. Här handhaves säkerhetsanstalterna för sjöfarten av ett privat företag som kallar sig Vänerne Seglationsstyrelse.

Även om frågan huruvida lots- och fyrväsendet i Vänerne borde övertagas av staten tidigare varit föremål för riksdagens behandling med negativt resultat synes det nu vara på tiden att ärendet upptages till förnyad prövning för att få frågan löst på ett tillfredsställande sätt. Flera skäl synes nämligen tillkommit under senare år som talar för att staten nu bör övertaga ansvaret för ifrågavarande säkerhetsanstalter. Sjöfarten på Vänerne har ökat undan för undan och kraven på säkerhet och service i takt därmed. Visserligen kan inte direkt anföras, att Vänerne Seglationsstyrelse avsevärt försummat sina uppgifter, men dessa måste helt naturligt begränsas till sin omfattning med hänsyn till de små resurser som står styrelsen till buds.

Det går nämligen knappast att bestrida att en anordning som ansågs lämplig för 140 år sedan i dag måste anses föråldrad med hänsyn till sjöfartens utveckling och vad som därmed sammanhänger. Det var nämligen den 24 november 1813 som Karl XIII genom nådigt brev stadgade att seglationsstyrelsen på Vänerne skulle bestå av »Ellufwa ledamöter», vilka skulle väljas ur brukssocieteten, sjökaptensståndet, Göteborgs köpmanshus m. fl. institutioner. Ännu i dag väljes ledamöterna i Vänerne Seglationsstyrelse efter i stort sett samma principer.

Vid denna tid var sjöfarten på Vänerne obetydlig emot vad densamma är i dag. Över 20 000 fartyg lossar och lastar nu per år i vänernehamnarna, och godsmängden över kajerna är nu cirka två miljoner ton. Personalen utgöres av 30 heltidsanställda, 15 deltidanställda samt 8 provisionsavlönade uppboordsmän i de större hamnarna. Vänerne har 52 prickdistrikt och 56 fyrplatser med tillsammans 76 fyrar. Vidare finns 27 lysbojar, 148 fasta

båkar, stänger, kummel och fasta prickar, 21 bojar, 94 större utsjöprickar och 725 mindre prickar.

Seglationsstyrelsens vinst- och förlusträkning för år 1952 balanserar på i runt tal 485 000 kr. med en redovisad bruttovinst på 120 000 kr.

Av förestående uppgifter framgår med all tydlighet, att seglationen på Vänern och med denna sammanhängande säkerhetsåtgärder har en betydande omfattning, och det är helt naturligt, att det från många håll föreligger önskemål att lots- och fyrväsendet lägges under lotsstyrelsen för att därigenom få samma möjligheter till utveckling och modernisering som tillkommer andra distrikt av vårt lands sjöfart. Även om det icke kan ledas i bevis att seglationsstyrelsen försummat några av sina åligganden måste det betecknas som anmärkningsvärt att lotsstyrelsens godkännande erfordras i varje särskilt fall när det gäller förändringar liksom att seglationsstyrelsen måste ha kommerskollegiums godkännande av förändringar rörande taxor och avgifter. Det har alltså i princip redan fastslagits, att även fyrväsendet på Vänern samordnas med statens, och man har stora skäl att fråga varför man då inte tar steget fullt ut och låter lotsstyrelsen övertaga hela förvaltningen av Väterns fyr- och lotsväsende.

Två andra viktiga frågor bör också i detta sammanhang ytterligare aktualiseras, nämligen frågan om isbrytningen liksom även frågan om livräddningsväsendet på Vänern. Dessa båda frågor har länge varit föremål för diskussioner både i sjöfartskretsar och bland sjöfolk, men hittills har intet blivit åtgjort med undantag av att Svenska sällskapet för räddning av skeppsbrutna skaffat en utrangerad kustlivräddningsbåt som blivit placerad vid Lurö. Isbrytningen däremot är fortfarande icke ordnad och lärer väl icke bli det så länge seglationsstyrelsen handhaver sjöfartsanordningarna. Skall någonting bli gjort i dessa avseenden måste detta givetvis ske genom statliga åtgärder. Dessa frågor bör också bli föremål för en eventuell utredning.

Förutom nämnda synpunkter beträffande säkerhetsanstalterna på Vänern får vi också anföra vissa fakta beträffande de anställdas löneförhållanden.

År 1947 väcktes i riksdagen en motion med hemställan om utredning angående statens övertagande av sjöfartsanstalterna å Vänern. Vederbörande utskott avstyrkte motionen, men anförde bl. a.:

»Slutligen och ej minst torde omsorgen om de anställdas ekonomiska villkor hava medverkat till kraven på förstatligande. Utredningen i ärendet tyder på, att bland seglationsstyrelsens personal för närvarande finnas anställda, som nödgas fullgöra sitt arbete under ekonomiska villkor, som, även om hänsyn tages till de här föreliggande speciella förhållandena, i vissa fall kunna ge anledning till erinringar.

Emellertid framgår av utredningen att personalens avlöning avsevärt stigit under senare år, i vissa fall till och med fördubblats under senaste

tioårsperiod. Seglationsstyrelsen har därjämte förklarat sin avsikt vara att i mån av möjlighet ytterligare taga hänsyn till kravet på skälig förbättring. Utskottet vill här framhålla, att en förutsättning för bibehållande av nuvarande organisationsform bör vara en anpassning av personalens anställnings- och avlöningsvillkor till en standard som gäller i fråga om jämförbara nutida förhållanden.»

Utskottets utlåtande godtogs av riksdagen, som alltså gjorde frågan om anställnings- och avlöningsvillkor till huvudvillkor för bibehållande av den nuvarande organisationsformen. De av utskottet anförda förutsättningarna har emellertid icke uppfyllts. Allt fortfarande har lots- och fyrpersonalen på Vänern sämre lönevillkor än anställda i liknande statlig tjänst. Pensionsfrågan är icke ordnad, bostadsförhållandena är sämre än för den statliga personalen, tjänstgöringstiden är längre o. s. v.

Under hänvisning till vad sålunda anförts tillåter vi oss föreslå,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en allsidig utredning av frågan om statens övertagande av sjöfartsanstalterna å Vänern, innefattande denna utredning jämväl frågan om livräddningstjänst och isbrytning, samt att Kungl. Maj:t till riksdagen inkommer med de förslag vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 10 januari 1954.

Patrik Svensson.

Carl Lindberg.

Artur E. Lundqvist.

Jerker Svensson.

Nils Odhe.

Viola Sandell.